

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
na lata 2009 -2012**

Wprowadzenie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2009-2012r. uchwalony został przez Radę Gminy Dobrzyca uchwałą nr XXXVIII/218/09 z dnia 31 sierpnia 2009r. Realizacja programu weszła w życie 14 dni po jego ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 198 2009 poz.3390 tj. w dniu 19 listopada 2009r.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) Wójt sporządza sprawozdanie z realizacji Programu, które przedstawia Radzie Gminy.

W roku ubiegłym skończył się 4 letni okres realizacji Programu w związku z czym kolejne działania w zakresie opieki nad zabytkami podejmowane będą na podstawie nowego, zaktualizowanego Programu , który zostanie przedłożony do akceptacji Rady po pozytywnym zaopiniowaniu jego projektu przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć te wynikające z art.87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a więc:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
6. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
7. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
8. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zadania Samorządu Gminy Dobrzyca realizowane w ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami:

Ad. 1

Samorząd Gminy Dobrzyca

- a) na bieżąco podejmował wszystkie przewidziane prawem działania w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, z uwzględnieniem możliwości finansowych,
- b) współpracował z administracyjnymi organami ochrony zabytków.

Ad.2

GINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH

Prace nad utworzeniem gminnej ewidencji zabytków nieruchomych dla Gminy Dobrzyca zapoczątkowane zostały w 2008 r. W latach 2009-2012 działania Urzędu Gminy koncentrowały się na sporządzeniu ewidencji zabytków w gminie: spisu, kart imiennych, dokumentacji zdjęciowej tj. na wykonaniu jej zgodnie z obowiązującą od roku 2003 nową ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Aktualnie posiadamy pełną wymaganą dokumentację dotyczącą wszystkich posiadanych obiektów zabytkowych i objętych opieką konserwatorską, dodatkowo zweryfikowaną pod kątem stanu zachowania, stanu własnościowego, lokalizacji według oznaczeń ewidencji gruntów.

Stan ewidencyjny zabytków w wymienionym okresie uległ zmianie. W wykazie obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków dla Gminy Dobrzyca według stanu na 2008 r. było 150 stanowisk podczas gdy my na dzień 01.01.2013 roku posiadamy 310 kart adresowych zabytków nieruchomych.

Zadanie zrealizowane. W sumie wydatkowano na ten cel **19.200,00 zł.**

GINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH.

Prace nad utworzeniem gminnej ewidencji zabytków archeologicznych pierwotnie zaplanowane zostały na lata 2011-2012, prace te objąć miały m.in. wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart zespołu stanowisk archeologicznych. Zadania tego jednak nie udało się zrealizować w tym okresie. Opracowanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych planuje się na rok 2013, w marcu b.r. została podpisywana umowa z wykonawcą. Według obecnej wiedzy na terenie Gminy Dobrzyca posiadamy 203 stanowiska archeologiczne (nowo wpisanym obiektem do wojewódzkiego rejestru zabytków jest : grodzisko wczesnośredniowieczne w miejscowości Lutynia), wydatkujemy na to zadanie **4.060,00 zł.**

W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu Gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. w planach zagospodarowania przestrzennego, organy samorządowe Gminy Dobrzyca na bieżąco:

- uwzględniały ochronę zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków dla Gminy Dobrzyca,

- uwzględniały zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania stanowisk archeologicznych,

- uwzględniały zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony przyrody,

- wprowadzały zapis zapewniający prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych.

Ad.3

W ramach inwestycji realizowanych przez Samorząd Gminy podejmowane były zadania na prace remontowe i konserwatorskie:

- Zespół Pałacowo-Parkowy w Trzebinie: częściowa wymiana stolarki okiennej 2 szt. całkowity koszt **4.286,40 zł.** (2009 r.), naprawa dachu na budynku gospodarczym przy pałacu w Trzebinie całkowity koszt **1.993,19 zł.** (2011 r.), częściowa wymiana stolarki okiennej 8 szt. całkowity koszt **18.414,45 zł.** (2012 r.),
- sala wiejska w Karminku: przygotowano pomieszczenie WC (materiały zakupione przez samorząd wsi 2011r.), wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz renowacji drzwi wejściowych całkowity koszt **18.812,03 zł.** (2012 r.),
- rewitalizacja budynku Urzędu Gminy: wymiana pokrycia dachowego na budynkach: Rynek 14 całkowity koszt **80.723,66 zł** i Rynek 13 całkowity koszt **76.082,33 zł.**(2012 r.).

W 2009 roku trwały prace przy remoncie Domu Ogrodnika (środki własne Urzędu Marszałkowskiego). W 2010 roku w Muzeum Ziemiaństwa odbudowano obiekty małej architektury parkowej, powstały 2 mostki i woliera (środki PROW), przystąpiono do budowy oranżerii (środki własne Urzędu Marszałkowskiego). W latach 2011-2012 muzeum pozyskało środki z WFOŚiGW na rewitalizację terenów zielonych dobrzyckiego parku.

Zadania, których nie udało się zrealizować, planowane są do wykonania po roku 2012:

- sporządzenie wykazu zabytków szczególnie zaniedbanych,
- w porozumieniu z właścicielami zaniedbanych obiektów zabytkowych i Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków ustalenie możliwych działań w celu doprowadzenia do poprawy ich stanu zachowania.

Ad. 4

Gmina Dobrzyca uczestniczyła w realizacji projektu „System Informacji Turystycznej w Wielkopolsce” Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej ustawiania turystycznych tablic informacyjnych przed zabytkowymi obiektami. Projekt ten współfinansowany był przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach WRPO na lata 2007-2013, Priorytet VI Turystyka i środowisko kulturowe, Działanie 6.1 Turystyka, Schemat I Infrastruktura turystyczna. W 2010 roku zamontowano 2 nowe tablice informacji turystycznej wyposażone w system kodów QR przed Kościołem w Dobrzycy i Lutyni. W kod QR została wyposażona również istniejącą już tablica informacji turystycznej przy Muzeum w Zespole Pałacowo-Parkowym w Dobrzycy .

Zabytki z terenu Gminy Dobrzyca były promowane w folderach, publikacjach czy filmach dotyczących gminy i powiatu (np. „Ziemia Dobrzycka”, „Fyrtel pleszewski”, „Weekend w powiecie pleszewskim” „ Pleszewskie oczami Młodości”).

W okresie sprawozdawczym 2009-2012 nie udało się poszerzyć i uatrakcyjnić odpowiedniego fragmentu strony internetowej Gminy Dobrzyca poświęconego zabytkom zlokalizowanym obszarze gminy. Planuje się to zrobić w latach kolejnych.

Ad.5

- a) współpraca z: Muzeum Zespół Pałacowo-Parkowy w Dobrzycy (wystawy np. 2012 r. „Przeszłość i współczesność dobrzyckich zabytków w fotografii Stefana Dylewskiego”; koncerty), Towarzystwem Miłośników Ziemi Dobrzyckiej, Gminną Biblioteką Publiczną (np. „Galeria

Jednego Obrazu" (2011-2012)), PTTK w Pleszewie, Wielkopolską Organizacją Turystyczną w Poznaniu (uczestnictwo w programie tej organizacji, promocja Gminy Dobrzyca),

b) zorganizowanie przez:

- Gminną Bibliotekę Publiczną i Towarzystwo Miłośników Ziemi Dobrzyckiej gminnego turnieju wiedzy „Ziemia Dobrzycka w latach II wojny światowej” (2009), konkursów „Ziemia Dobrzyca - Moja Mała Ojczyzna”, „ Moja Dobrzyca – 570 rocznica nadania praw miejskich” (2010), „Moja miejscowość, moja gmina, moja mała ojczyzna” (2012),
- Muzeum Ziemiaństwa konkursu „ Życie w dawnym majątku” adresowanym do uczniów Szkół Podstawowych oraz Gimnazjów powiatów: pleszewskiego, jarocińskiego, krotoszyńskiego i ostrowskiego (2010).

c) Gminne Centrum Kultury wraz z Towarzystwem Miłośników Ziemi Dobrzyckiej zorganizowało warsztaty oraz przegląd teatralny „Prawda historyczna a fikcja literacka w legendach ziemi dobrzyckiej” (2009),

d) umieszczono informacje o najważniejszych zabytkach Gminy Dobrzyca w lokalnych publikacjach np. „Notatki Dobrzyckie”, folder informacyjny o Gminie Dobrzyca, informator turystyczny „Ziemia Dobrzycka”, „Weekend w powiecie pleszewskim”, „Fyrtel pleszewski”,

e) włączenie problematyki z zakresu dóbr kultury i dziedzictwa zlokalizowanego na terenie gminy do systemu informacji turystycznej (np. folder informacyjny o Gminie Dobrzyca, informator turystyczny „Ziemia Dobrzycka”, „Weekend w powiecie pleszewskim”),

f) włączanie w strukturę istniejących na terenie gminy szlaków turystycznych obiektów zabytkowych zlokalizowanych na ich trasie bądź w ich pobliżu (np. informatory turystyczne „Weekend w powiecie pleszewskim”, „Ziemia Dobrzycka”, „Fyrtel pleszewski”),

g) różnorodne działania mające na celu promocję w regionie i w kraju tradycji i dziedzictwa kulturowego związanego z tradycjami Ziemi Dobrzyckiej, realizacja ww. działań we współpracy z TMZD, Muzeum Ziemiaństwa (coroczna organizacja Dni Ziemi Dobrzyckiej, w ramach „Dobrzyckich Spotkań z Klasyką” - w 2009 r. otwarto wystawę „Masoneria poznana, nie poznana, chciana i nie chciana”, otwarciu towarzyszył wykład prof. W. Łazugi „ Czy bać się masona?”; w 2010 otwarto wystawę „Dwór. Polska tożsamość.”, organizacja „Święta Platana”), WOT w Poznaniu.

h) przy nadarzających się okazjach stałe wykorzystywanie mediów (prasy, radia, telewizji i Internetu) do promocji i prezentacji środowiska kulturowego gminy,

i) podejmowanie w placówkach oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy zadań związanych z szerzeniem wiedzy o dziedzictwie historycznym, kulturowym, w tym również o dziedzictwie materialnym wśród miejscowych dzieci i młodzieży (lekcje historii i wychowawcze oraz lekcje muzealne np. „ Symbolika wnętrza pałacowych” (2009r.), w czasie „ Dni Platana” „Drzewa dobrzyckiego parku”). Budowanie świadomości własnych korzeni i miejsca

zamieszkania oraz pewnych wartości mających w przyszłości zapoczątkować dbaniem o dziedzictwo tkwiące w strukturach architektonicznych, przestrzennych i przyrodniczych Gminy Dobrzyca,

- j) systematycznie zbierano materiały archiwalne (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków i dziedzictwa Gminy Dobrzyca. Zadanie to było realizowane przez Urząd Gminy Dobrzyca przy współpracy Towarzystwa Miłośników Ziemi Dobrzyckiej i Gminną Biblioteką Publiczną (prowadzona jest kartoteka regionalna, w której znajdują się książki i artykuły dotyczące gminy na koniec 2012 r. 72 książki, 3.335 artykułów; oprócz tego w zbiorze Kartoteka Gminy gromadzone są dokumenty życia społecznego, materiały historyczne regionalne na koniec 2012 ok. 585 szt.,
- k) wprowadzono różne formy prezentacji tematyki związanej z zabytkami podczas wszelkich uroczystości związanych z historią i tradycją Ziemi Dobrzyckiej,
- l) wykorzystano ścieżki turystyczno-edukacyjne do promocji znajdujących się na nich obiektów zabytkowych –

- organizowane są przez TMZD wycieczki turystyczne i rajdy rowerowe, które uwzględniają możliwość poznania zabytków w Gminie – w 2009 r. „Osobliwości architektoniczne i przyrodnicze gminy Dobrzyca na trasie Dobrzyca – Strzyżew – Ruda – Lutynia – Fabianów – Sośnica – Dobrzyca”, w 2010 r. rajd rowerowy „Osobliwości architektoniczne i przyrodnicze gminy Dobrzyca na trasie Dobrzyca - Koźminiec - Bugaj – Koryta – Karminiec – Dobrzyca”, w 2012 r. rajd rowerowy „Osobliwości architektoniczne i przyrodnicze gminy Dobrzyca na trasie Dobrzyca – Karmin – Koryta – Bugaj – Dobrzyca”),

- TMZD organizuje również wycieczki poza teren gminy, np. w 2009 r. wycieczka „Śladami rodu Turnów z Dobrzycy na trasie Dobrzyca – Turew – Lubin – Środa Wlkp – Winna Góra; w 2010 r. dwie wycieczki „W dolinie Baryczy”; w 2012r. wycieczka „Odkrywamy cuda Dolnego Śląska” Lubiąż- Środa Śląska- Świdnica, rajdy rowerowe: na trasie Dobrzyca –Golina – Siedlemin – Potarzyca – Borzęcice – Dobrzyca oraz rajd po ziemi rozdrażewskiej);

- m) promowano ochronę zabytków w ramach organizowania imprez turystyczno-krajoznawczych – np. „Pleszewsko-Dobrzycki Rajd Pojazdów Zabytkowych Szlakiem Rezydencji Ziemiańskich”,
- n) podejmowane są działania zwiększające atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych „Spotkania z Klasyką”, „Dożynki Gminne”- organizowane na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego Muzeum Ziemiaństwa (2009 r. i 2010 r.), corocznie organizowany „Pleszewsko-Dobrzycki Rajd Pojazdów Zabytkowych Szlakiem Rezydencji Ziemiańskich”, Konkurs „Nasze dziedzictwo kulinarne – smaki regionów południowej Wielkopolski” - park Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy (2012 r.) ; plenery i wystawy malarskie, rzeźbiarskie koncerty i spotkania na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego w Dobrzycy.

Ad.6

- a) wspierano poczynania właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów,

(Stowarzyszenie Inicjatyw Mieszkańców Wsi Polskie Olędry – wiatrak „Koźlak” w Polskich Olędрах),

- b) informowano właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków,
- c) zapewniano merytoryczną pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków,
- d) wspomaganie wszelkich inicjatyw lokalnych (komitetów, stowarzyszeń) niosących ze sobą wzrost nakładów finansowych na opiekę nad zabytkami.

Dzięki pozyskanym funduszom:

- TMZD- w 2009 r. w ramach III Dni Ziemi Dobrzyckiej z pozyskanych środków z FIO odsłonięto odnowione tablice upamiętniające poległych w I wojnie światowej, Powstaniu Wielkopolskim i wojnie polsko-bolszewickiej mieszkańców z terenu parafii Dobrzyca; - w 2010 r. odsłonięto tablice upamiętniającą poległych w II wojnie światowej mieszkańców z terenu Gminy Dobrzyca;

- w 2011 roku Parafia p.w. św. Marii Magdaleny w Sośnicy wykonała „Remont Kościoła Parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny”. Wartość projektu: 134.755,35 zł. Kwota dofinansowania: **100.000,00 zł**. Zakres prac obejmował: wymianę pokrycia dachowego, pokrycie wieżyczki blachą miedzianą, częściową renowację elewacji kościoła, w tym wymianę ościeży okiennych zewnętrznych, wymianę drzwi zewnętrznych zakrystii, renowację okien zakrystii, renowację okna chóru, renowację okna wieży, renowację okna kruchty, impregnację dachu i ścian Kościoła. Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach realizacji Osi 4 Leader PROW 2007 – 2013,

-w 2011 roku Parafia p.w. św. Tekli w Dobrzycy wykonała „ Remont Kościoła Parafii p.w. św. Tekli w Dobrzycy”. Wartość projektu: 222.234,49 zł. Kwota dofinansowania: **100.000,00 zł**. Zakres prac obejmował : remont cokołu, odnowienie elewacji zewnętrznej, założenie opaski wokół budynku, remont pokrycia dachowego z gontu. Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach realizacji Osi 4 Leader PROW 2007 – 2013.

Ad. 7

W zakresie opieki nad zabytkami uwarunkowania prawne określa ustawa z dnia 23 lipca 2003r. ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wymieniona ustawa nakłada na właściciela obiektu zabytkowego utrzymanie go w należytych stanie technicznym i do ponoszenia wynikłych z tego tytułu kosztów. Samorządy różnych szczebli oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wojewódzcy konserwatorzy zabytków na sformalizowanych zasadach mogą udzielać pomocy w finansowaniu prac remontowych, restauracyjnych przy zabytku. Pomoc taka udzielana jest na wniosek zainteresowanego – właściciela obiektu.

Gmina nie miała możliwości finansowych udzielania dotacji na zadania związane z opieką nad zabytkami. Z tych też względów utrudnione było egzekwowanie wykonania określonych niezbędnych prac przy zabytkach.

Ad.8

Zlecano w ramach prac interwencyjnych prace przy pielęgnacji zabytkowych miejsc pamięci stanowiących własność samorządową.

Podsumowanie

Podsumowując realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami należy stwierdzić, że cele programowe zostały częściowo osiągnięte. Finansowanie zadań następowało w ramach wyodrębnionych na ten cel środków adekwatnie do zidentyfikowanych potrzeb i możliwości. Zwiększyło się zainteresowanie społeczne posiadanym zasobem w Gminie. Podjęto cenne inicjatywy dotyczące wyeksponowania posiadanych obiektów i podjęto działania na rzecz uatrakcyjnienia ich pod względem turystycznym i edukacyjnym. Poprawił się również stan zachowania niektórych obiektów zabytkowych.

Cele programowe mogły być zrealizowane poprzez aktywność organizacji pozarządowych działających na tym polu, za co należy im się szczególne podziękowanie.

 WÓJT
mgr Jarosław Pietrzak